

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

CZWARTA SEKCJA

Sprawa RYCHLICCY p. POLSCE

(Skarga nr 51599/99)

WYROK

STRASBURG

18 maja 2004 r.

Wyrok ten stanie się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi przez artykuł 44 § 2 Konwencji. Wyrok ten podlega korekcie wydawniczej przed jego opublikowaniem w ostatecznej wersji

W sprawie Rychliccy p. Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja) zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Pan Nicolas BRATZA, *Przewodniczący*,
Pani V. STRÁŽNICKÁ,
Pan J. CASADEVALL,
Pan R. MARUSTE,
Pan L. GARLICKI,
Pan S. PAVLOVSKI,
Pani E. FURA-SANDSTRÖM, *sędziowie*,
oraz Pana M. O'BOYLE, *Kanclerz Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 27 kwietnia 2004 r.,
Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 51599/99) wniesionej w dniu 8 stycznia 1999 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Trybunału na podstawie artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez dwójkę obywateli polskich, panią Jolantę Rychlicką oraz pana Ryszarda Rychlickiego („skarżący”).

2. Rząd Polski reprezentowany był przez swojego Pełnomocnika, pana J. Wołasiewicza.

3. Skarżący zarzucali, *inter alia*, w oparciu o artykuł 6 § 1 Konwencji, że postępowanie odszkodowawcze w ich sprawie trwało zbyt długo.

4. Skargi zostały przydzielone Czwartej Sekcji Trybunału (artykuł 52 § 1 Regulaminu Trybunału). Wewnątrz tej Sekcji ustanowiono Izbę (artykuł 27 § 1 Konwencji), która miała zająć się sprawą zgodnie z artykułem 26 § 1 Regulaminu Trybunału.

5. Decyzją z dnia 7 maja 2002 r. Trybunał uznał skargi za częściowo dopuszczalne.

6. Skarżący oraz Rząd przedłożyli stanowiska co do meritum (artykuł 59 § 1 Regulaminu Trybunału).

7. Dnia 1 listopada 2001 r. Trybunał zmienił skład Sekcji (artykuł 25 § 1 Regulaminu). Niniejsza sprawa została przydzielona do nowo utworzonej Czwartej Sekcji (artykuł 52 § 1 Regulaminu Trybunału).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

8. Skarżący są małżeństwem mieszkającym w Goleniowie.

9. Dnia 2 października 1988 r. skarżący został poważnie ranny w wypadku samochodowym w czasie pełnienia zawodowej służby wojskowej w jednostce w G. Dnia 3 listopada 1988 r. śledztwo w sprawie wypadku zostało umorzone z powodu śmierci kierowcy, który spowodował wypadek.

10. W wyniku wypadku, skarżący stał się niepełnosprawny. Dnia 14 grudnia 1989 r. wojskowa komisja zdrowotna oceniła, że skarżący doznał 100 % uszczerbku na zdrowiu. Utracił mowę, stał się tetraplegikiem (osoba z porażeniem cztero kończynowym) i cierpi na depresję. Dnia 10 kwietnia 1990 r. skarżący przestał pracować w wojsku.

11. Dnia 23 listopada 1992 r. jednostka wojskowa G. poinformowała Państwowy Zakład Ubezpieczeń (dalej jako PZU) o wypadku oraz zwróciła się o informację co do możliwych świadczeń ubezpieczeniowych, jakie mogły należeć się skarżącemu.

12. Dnia 2 lutego 1993 r. skarżąca, działając także w imieniu męża, złożyła do Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie pozew o odszkodowanie przeciwko jednostce G. oraz przeciwko oddziałowi ZUS w Stargardzie Szczecińskim. Domagała się także przyznania jej comiesięcznego zasiłku, ponieważ musiała zrezygnować z pracy w celu sprawowania pełnej opieki nad mężem. Przedłożyła pełnomocnictwo sporządzone przez jej męża. Dnia 12 maja 1993 r. sąd wezwał skarżącego do sprecyzowania strony pozwanej.

13. Dnia 11 czerwca 1993 r. Sąd Wojewódzki w Szczecinie zwolnił skarżących z opłat sądowych.

14. Dnia 23 lutego 1994 r. skarżący zwrócili się do sądu o wyznaczenie w sprawie terminu rozprawy.

15. Dnia 8 grudnia 1994 r. sąd zarządził doręczenie pozwanym odpisów pozwu.

16. Dnia 29 grudnia 1994 r. drugi pozwany, oddział ZUS w Stargardzie Szczecińskim, złożył do sądu odpowiedź na pozew. Dnia 5 stycznia 1995 r. jednostka wojskowa G. przedłożyła do sądu swoją odpowiedź na pozew skarżących, a dnia 10 stycznia 1995 r. dalsze pismo procesowe. Dnia 21 stycznia 1995 r. sąd zwrócił się do skarżącego o zajęcie stanowiska wobec odpowiedzi na pozew.

17. Dnia 15 marca 1995 r. oddział ZUS w Stargardzie Szczecińskim zwrócił się do sądu o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanego oddziału ZUS w Goleniowie.

18. Dnia 10 kwietnia 1995 r. skarżący zawarli ugodę z oddziałem ZUS w Goleniowie, zgodnie z którą mieli otrzymać kwotę 20.000 zł oraz comiesięczną rentę.

19. Dnia 15 listopada 1995 r. sąd wezwał oddział ZUS w Goleniowie do wzięcia udziału w postępowaniu w charakterze pozwanego. Dnia 16 stycznia 1996 r. pozew został doręczony trzeciemu pozwanemu. Dnia 19 lutego 1996 r. oddział ZUS w Goleniowie przedłożył pismo procesowe, w którym domagał się umorzenia postępowania przeciwko niemu, mając na uwadze ugodę z dnia 10 kwietnia 1995 r.

20. Dnia 12 kwietnia 1996 r. sąd postanowił, że skarżącemu zostanie doręczona odpowiedź na pozew i wyznaczył termin rozpraw na dzień 4 lipca 1996 r.

21. Dnia 13 maja 1996 r. skarżący zwrócili się do Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie o przekazanie sprawy do prowadzenia, z uwagi na inwalidztwo skarżącego, Sądowi Rejonowemu w Goleniowie, który znajdował się w ich sąsiedztwie. Dnia 17 lipca 1995 r. Sąd Wojewódzki w Szczecinie poinformował skarżących, że zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa sprawa musi być prowadzona przed Sądem Wojewódzkim w Szczecinie. Sąd ten był kompetentny do rozpatrzenia sprawy z uwagi na wysokość kwoty roszczenia.

22. Dnia 25 lipca 1996 r. przeprowadzona została pierwsza rozprawa. Sąd umorzył postępowanie w stosunku do oddziału ZUS w Goleniowie i zwrócił się do skarżących o sprecyzowanie ich roszczenia w stosunku do oddziału ZUS w Stargardzie. Sąd uwzględnił także wniosek skarżących o ustanowienie im adwokata z urzędu. Dnia 20 sierpnia 1996 r. miejscowa rada adwokacka wyznaczyła Z.K. do prowadzenia sprawy. Dnia 4 października 1996 r. sąd zarządził doręczenie mu dokumentów dotyczących sprawy. Dnia 3 stycznia 1996 r. sąd ponaglił Z.K. o przedstawienie stanowiska skarżących.

23. Dnia 18 lutego 1997 r. adwokat ustanowiony w sprawie do reprezentowania skarżącego z urzędu przedłożył do sądu pismo procesowe z imieniu powodów. Sąd wezwał go do sprecyzowania roszczenia i uzupełnienia braków pisma. Dnia 2 kwietnia 1997 r. sprecyzował on roszczenia odszkodowawcze skarżących na 60.000 zł. Dnia 28 maja 1997 r. zarządził, by pismo procesowe zostało doręczone pozwanym.

24. Dnia 2 lipca 1997 r. skarżący cofnął swój pozew wobec oddziału ZUS w Goleniowie.

25. Następną rozprawą została przeprowadzona dnia 30 października 1997 r. Sąd zarządził sporządzenie opinii biegłego odnośnie szkód w zdrowiu skarżącego spowodowanych wypadkiem, możliwości polepszenia jego zdrowia, jeżeli byłoby to w ogóle możliwe, w przyszłości oraz koniecznej rehabilitacji. Zarządził także dostarczenie dokumentów leczenia skarżącego ze szpitala wojskowego. Dokumentacja została przedłożona dnia 15 listopada 1997 r. Dnia 22 kwietnia 1998 r. sąd zwrócił się do innego szpitala o dostarczenie stosownej dokumentacji medycznej.

26. Na następnej rozprawie w dniu 15 lipca 1998 r. adwokat skarżącego sprecyzował podstawę prawną roszczenia skarżącego. Twierdził, że fakt niepoinformowania ZUS-u przez jednostkę wojskową skarżącego o wypadku spowodował, iż skarżący nie otrzymał odszkodowania, do którego był uprawniony na podstawie nieobowiązkowej polisy ubezpieczeniowej. Na rozprawie sąd uchylił postanowienie z dnia 30 października 1997 r. o zamiarze skierowania sprawy do bieglego. Ponadto, biorąc pod uwagę podstawę prawną roszczenia skarżących, zwrócił się do oddziału ZUS w Stargardzie o dostarczenie akt szkodowych. Dnia 5 października 1998 r. oddział ZUS w Stargardzie dostarczył dokumentację.

27. Dnia 2 listopada 1999 r. sąd umorzył postępowanie wobec oddziału ZUS w Stargardzie. Skarżący złożyli zażalenie, argumentując, że postępowanie nie mogło być umorzone, ponieważ oddział ZUS nie wyraził na to swojej zgody. Dnia 15 grudnia 1998 r. sąd zwrócił się do adwokata skarżących o uzupełnienie braków formalnych zażalenia. Dnia 19 lutego 1999 r. akta sprawy zostały przekazane do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu. Dnia 9 marca 1999 r. sąd ten wezwał adwokata skarżących do uzupełnienia pozostałych braków w zażaleniu. Dnia 13 kwietnia 1999 r. sąd apelacyjny uchylił postanowienie z dnia 2 listopada 1999 r.

28. Dnia 14 czerwca 1999 r. oddział ZUS w Stargardzie złożył wniosek o umorzenie wobec niego postępowania. W związku z tym dnia 27 lipca 1999 r. sąd umorzył postępowanie.

29. Następną rozprawa wyznaczona na dzień 21 stycznia 2000 r. została odroczone z powodu choroby adwokata skarżących. Dnia 21 lutego 2000 r. sąd zwrócił się do miejscowej rady adwokackiej o wyznaczenie innego adwokata i dnia 21 marca 2000 r. Okręgowa Rada Adwokacka w Szczecinie wyznaczyła do prowadzenia sprawy panią E. W.G.

30. Dnia 26 maja 2000 r. jednostka wojskowa G-1 poinformowała sąd, że jednostka G. została rozwiązana, a jednostka G-1 nie jest jej następcą prawnym. Na rozprawie w dniu 29 maja 2000 r. sąd zawiesił postępowanie w celu ustalenia następcy prawnego jednostki wojskowej G. Dnia 20 lipca 2000 r. Przewodniczący Wydziału Cywilnego sądu ustalił, że w rzeczywistości jednostka G-1 była następcą prawnym rozwiązanej jednostki G. Na rozprawie przeprowadzonej w dniu 21 września 2000 r. sąd dopuścił dowód z akt szkodowych znajdujących się w ZUS-ie, zamknął rozprawę i odroczył wydanie wyroku do dnia 29 września 2000 r.

31. Dnia 29 września 2000 r. sąd wydał wyrok, w którym oddalił roszczenia skarżących, stwierdzając, że bezczynność jednostki wojskowej G. nie miała wpływu na odpowiedzialność ubezpieczyciela w ramach ubezpieczenia nieobowiązkowego.

32. Dnia 22 listopada 2000 r. skarżący złożyli, za pośrednictwem Sądu Okręgowego w Szczecinie, apelację do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu.

33. Dnia 25 kwietnia 2001 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację skarżących.

34. Dnia 29 maja 2001 r. skarżący zwrócili się do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu o zwolnienie ich z opłaty za wniesienie kasacji. Dnia 20 sierpnia 2001 r. skarżący zwrócili się do miejscowej rady adwokackiej o wyznaczenie innego adwokata do wniesienia kasacji.

35. Nieokreślonego dnia sąd umorzył postępowanie dotyczące wniesienia kasacji. Skarżący odwołali się od tej decyzji.

36. Strony nie przedstawiły dalszych informacji dotyczących postępowania. Wydaje się, iż postępowanie toczy się nadal.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI

37. Skarżący zarzucali, że długość postępowania była niezgodna z wymogiem „rozsądnego terminu”, przewidzianym w artykule 6 § 1 Konwencji, który w omawianym zakresie przewiduje:

„Przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym ..., każdy ma prawo do ... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez ... sąd...”

A. Stanowiska stron

38. Odnosząc się do stopnia skomplikowania sprawy Rząd twierdził, że nie była ona szczególnie skomplikowana.

39. W odniesieniu do postępowania skarżących, Rząd uznał, że skarżący nie przyczynili się do przedłużenia postępowania.

40. Ustosunkowując się do postępowania władz, Rząd był zdania, że władze sądowe działały z należytą starannością przy rozpatrywaniu sprawy skarżących.

41. Skarżący podkreślali długie okresy beczynności sądu.

42. W konkluzjach Rząd twierdził, że postępowanie nie miało dla skarżących szczególnej wagi, ponieważ w kwietniu 1995 r. została im wypłacona z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia kwota 20.000 zł (co stanowiło wtedy równowartość ok. 40.000 franków francuskich). Dlatego też, to, czego dochodzili w niniejszym postępowaniu dotyczącym świadczeń z tytułu nieobowiązkowego ubezpieczenia od wypadku, miało jedynie charakter materialny. W związku z tym, prowadzenie postępowania nie wymagało szczególnej staranności ze strony sądów.

43. W kontekście twierdzeń Rządu, skarżąca twierdziła, że jej mąż stał się całkowicie niepełnosprawny, wymagał ciągłej opieki i pomocy innych osób, ona zaś sprawowała nad nim stałą opiekę, a ich sytuacja materialna była bardzo ciężka.

B. Ocena Trybunału

1. Okres podlegający rozpatrzeniu

44. Trybunał zauważa, że postępowanie zostało wszczęte dnia 2 lutego 1993 r. i toczy się nadal. Trwa już więc 11 lat i miesiąc, z czego 10 lat i ponad 10 miesięcy przypadają na okres po 1 maja 1993 r., kiedy weszła w życie deklaracja Polski o uznaniu prawa do skargi indywidualnej.

2. Rozsądna długość trwania postępowania

45. Trybunał przypomina, że rozsądna długość trwania postępowania musi być oceniona w świetle szczególnych okoliczności sprawy i z uwzględnieniem kryteriów ustalonych w orzecznictwie Trybunału, w szczególności stopnia zawłości sprawy, postępowania skarżącego i właściwych władz oraz wagi postępowania dla skarżącego (patrz, m.in. wyrok *Frydlender p. Francji* [GC], nr 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII; *Zwierzynski p. Polsce*, nr 34049/96, 19 czerwca 2001 r., § 41; *Zawadzki p. Polsce*, nr 34158/96, 20 grudnia 2001 r., § 69).

46. Odnosząc się do stopnia skomplikowania sprawy Trybunał podziela pogląd Rządu, że sprawa nie była szczególnie skomplikowana.

47. Odnośnie postępowania skarżących Trybunał zauważa, że mimo iż adwokat skarżących wykazał się pewnym brakiem staranności, nie przyczynili się oni znacząco do długości trwania postępowania.

48. Ustosunkowując się do postępowania władz, Trybunał zauważa po pierwsze, że od 11 czerwca 1993 r. do 8 grudnia 1994 r. nie było postępów w postępowaniu. Dopiero dnia 8 grudnia 1994 r. sąd zarządził, by pozew został dostarczony pozwanym. Stało się to rok i dziesięć miesięcy od wniesienia go do sądu.

49. Trybunał zauważa, że nie było postępów w postępowaniu w ciągu 1995 r.; w tym roku sąd podjął jedynie decyzję o wezwaniu do udziału w sprawie w charakterze pozwanego innego oddziału zakładu ubezpieczeniowego.

50. Trybunał zauważa, że drugi pozwany złożył do sądu odpowiedź na pozew dnia 19 lutego 1996 r., a dopiero dnia 12 kwietnia 1996 r. sąd zarządził jej dostarczenie skarżącym.

51. Ponadto Trybunał zauważa, że pierwsza rozprawa co do meritum sprawy została przeprowadzona dnia 26 lipca 1996 r., a więc ponad trzy lata i pięć miesięcy od rozpoczęcia sprawy.

52. Dodatkowo, w stosunku do pisma procesowego złożonego dnia 2 kwietnia 1997 r. przez adwokata z urzędu skarżących, sąd dopiero 28 maja 1997 r. podjął decyzję o dostarczeniu go pozwanym.

53. Trybunał zauważa, że dnia 2 listopada 1998 r. Sąd Wojewódzki w Szczecinie wydał postanowienie o umorzeniu postępowania w stosunku do jednego z pozwanych. Postanowienie to zostało uchylone przez sąd apelacyjny w wyniku odwołania skarżących. Podstawą uchylecia było to, że pozwany nie wyraził zgody na umorzenie postępowania. Nowe, identyczne w treści postanowienie, zostało wydane dnia 14 lipca 1999 r., a więc po siedmiu miesiącach. W tym czasie w sprawie nie podejmowano żadnych czynności.

54. Ponadto, pomiędzy wydaniem dnia 14 lipca 1999 r. decyzji o charakterze proceduralnym, a następną rozprawą, która odbyła się dnia 29 maja 2000 r., nastąpił kolejny okres bezczynności.

55. Rozpatrując wagę postępowania dla skarżących, Trybunał nie może zaakceptować argumentów Rządu. Należy mieć na uwadze ogólne okoliczności sprawy, w szczególności fakt, że w wyniku wypadku skarżący stał się całkowicie niepełnosprawny. Uwzględniając, że skarżącym przyznano w 1995 r. odszkodowanie, nie można uznać, że było ono wystarczające w celu zrekompensowania im w całości następstw wypadku biorąc pod uwagę jakość życia skarżącego oraz ograniczone widoki na przyszłość.

56. Oceniając wszystkie przedłożone dowody, Trybunał uznaje, że „rozsądny termin” w rozumieniu artykułu 6 Konwencji został przekroczony. Doszło więc do naruszenia artykułu 6 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

57. Artykuł 41 Konwencji przewiduje:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

58. Skarżący domagali się 516.000 zł tytułem rekompensaty za szkody materialne i niematerialne. Wskazywali, że żądana kwota uwzględniała cierpienie i stres spowodowany nadmierną długością postępowania. Na kwotę tę składały się także 60.000 zł z tytułu polisy ubezpieczeniowej oraz dożywotnia renta w wysokości 2.000 zł miesięcznie. Skarżący wskazywali na swoją trudną sytuację materialną oraz na fakt, że skarżący stał się całkowicie niepełnosprawny, a jego stan zdrowia wymagał nieprzerwanej opieki i pomocy.

59. Rząd zauważył, że nie istniał związek przyczynowy pomiędzy roszczeniami skarżących o odszkodowanie a domniemanym naruszeniem

Konwencji. Uważał ponadto, że roszczenia skarżących były wygórowane. Rząd twierdził, że szkoda powinna być oceniona w świetle właściwego orzecznictwa Trybunału, innych spraw przeciwko Polsce oraz z uwzględnieniem krajowych warunków ekonomicznych.

60. Trybunał zauważa, że brak jest związku przyczynowego pomiędzy faktami w odniesieniu do których zostało stwierdzone naruszenie Konwencji, a szkodą materialną za którą skarżący domagali się odszkodowania. W oparciu o przedstawione dowody, Trybunał stwierdza w konkluzji, że skarżący nie udowodnili, iż podnoszona szkoda materialna była spowodowana przez długość postępowania. W konsekwencji, nic nie uzasadnia przyznania im jakiegokolwiek świadczenia z tego tytułu (patrz *Kudła p. Polsce* [WI], no. 30210/96, § 164, ECHR 2000-X).

61. Z drugiej strony Trybunał przyznaje, że skarżący mogli doznać szkód niematerialnych wskutek długości trwania postępowania. W związku z tym, Trybunał uważa, że uwzględniając szczególne okoliczności niniejszej sprawy oraz orzekając na zasadzie słuszności skarżącym należy przyznać 8.000 euro.

B. Koszty i wydatki

62. Skarżący nie domagali się zwrotu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu.

C. Odsetki z tytułu nie wypłacenia zadośćuczynienia

63. Trybunał uważa, że odsetki z tytułu nie wypłacenia zadośćuczynienia powinny być ustalone zgodnie z marginalną stopą procentową Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje*, że doszło do naruszenia artykułu 6 § 1 Konwencji;
2. *Uznaje*, że
 - (a) pozwane Państwo ma wypłacić skarżącym, z tytułu szkód niematerialnych, w ciągu trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, 8.000 euro (osiem tysięcy euro), które będą przeliczone na walutę polską według kursu z dnia realizacji wyroku, plus jakikolwiek podatek, jaki może być pobrany;
 - (b) zwykłe odsetki według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe będą

płatne od tej sumy od wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty;

3. *Oddala* pozostałą część żądania skarżących dotyczącą zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszono pisemnie dnia 18 maja 2004 r., zgodnie z artykułem 77 § 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'BOYLE
Kancelarz

Nicolas BRATZA
Przewodniczący